

Diktaattori (Wikipedia)

Diktaattori (*The Great Dictator*) on Charles Chaplinin ohjaama, käsikirjoittama ja myös osittain tuottama satiirinen komediaelokuva. Chaplin itse esiintyy 1940 valmistuneen yhdysvaltalaisen elokuvan kahdessa pääosaroolissa. Adolf Hitleriä, kansallissosialismia ja fasismia parodioiva teos oli Chaplinin ensimmäinen varsinainen äänielokuva, ja myös yksi hänen tunnetuimmista töistään. Chaplinin ohella pääosissa ovat Paulette Goddard, Reginald Gardiner, Henry Daniell, Billy Gilbert ja Jack Oakie.

Hahmot ja tyyli

Charlie Chaplin ja Paulette Goddard

Adolf Hitleriä parodioivan Hynkelin ja juutalaisen parturin yhdennäköisyys on irvailua sille, ettei Hitler itsekään vastannut ihailemiaan rotuihanteita ja hänen suvussaan tunnetusti väitettiin esiintyvän juutalaisuutta – väite, jota ei ole pystytty vahvistamaan. Juonikas ja manipuloiva ministeri Garbitsch (lausutaan kuten englannin ”garbage”, roskat), Hynkelin oikea käsi, on parodia Hitlerin propagandaministeristä Joseph Goebbelsistä. Lihava marsalkka Herring (”silakka”), joka esittelee Hynkelille erilaisia katastrofaalisesti toimivia uusia aseita, on parodia marsalkka Hermann Göringistä. Benzino Napaloni taas on ilmiselvä Benito Mussolini, Italian fasistidiktaattori. Elokuvassa esiintyvistä maista Tomanian esikuvana on Saksa, Osterlichin Itävalta (saksaksi Österreich) ja Bacterian Italia.

Elokuva sisältää myös lukuisia irtovitsejä, jotka eivät useinkaan käänny englannista muille kielille. Hynkelin virallinen arvonimi on Phooey (”hölynpöly”), joka muistuttaa äänteellisesti saksan Führeriä. Hänen puolueensa tunnusmerkki on hakaristin sijasta kaksoisristi eli englanniksi ”doublecross”, joka tarkoittaa huijaamista.

Elokuvassa Hynkel ja Herring puhuvat toisinaan omalaatuista kieltä, tomaniaa.

Tämä saksaa parodioiva kieli on Chaplinin luomaa leikkikieltä, siansaksaa, jossa kuitenkin on mukana sanoja sekä englannista että saksasta. Kielen oli tarkoitus parodioida saksaa; usein toistuvat sanat ”Wiener Schnitzel” (wieninleike) ja ”Sauerkraut” (hapankaali), jotka amerikkalaiset yleensä tunnustivat saksalaisiksi sanoiksi. Kielen intonaatio on kova ja kulmikas, ja sitä puhutaan

voimakkaasti ääntäen. Tämän tarkoituksena oli luoda kuvaa aggressiivisesta ja hyökkäävästä luonteenlaadusta.

Ghetossa osa kylteistä ja mainoksista on tomaniaksi, osa taas esperantoksi.

Vastaanotto ja myöhempi arvostus]

Elokuva kiellettiin aikoinaan natsi-Saksassa, mutta esitettiin kerran Balkanilla vastarintaliikkeen vaihdettua Kreikasta salakuljetetun filmin sotilasteatterissa toisen elokuvan tilalle. Yleisö nautti elokuvasta jonkin aikaa, kunnes yleisölle valkeni mistä on kyse. Osa poistui ja valkokangasta myös ammuttiin. Hitler itse näki elokuvan tietävästi kahdesti. Elokuvan aiheuttamista reaktioista ei ole tietoa. Saksassa elokuva vapautui esityskiellosta vasta 1958. Elokuva kiellettiin myös Espanjassa, ja sitä alettiin esittää vasta diktaattori Francisco Francon kuoltua 1975. Italiassa muutamia kohtauksia leikattiin, ja leikkaamaton versio esitettiin ensimmäisen kerran vasta vuonna 2002.

Diktaattori valittiin vuonna 1997 Yhdysvaltojen kongressin kirjaston National Film Registryyn, johon kootaan esteettisesti, historiallisesti tai kulttuurisesti merkittäviä amerikkalaiselokuvia. *The New York Timesin* kriitikot valitsivat sen vuonna 2004 yhdeksi kaikkien aikojen tuhannesta parhaasta elokuvasta maailmassa. Vuonna 2017 BBC:n äänestyksessä 253 eri puolilta maailmaa olevaa elokuvakriitikkoa valitsi *Diktaattorin* kaikkien aikojen 16. parhaaksi komediaksi.

Vuonna 1979 kolmekymmentä suomalaista elokuva-arvostelijaa ja -asiantuntijaa äänesti kaikkien aikojen sadasta merkittävimmästä elokuvasta, ja *Diktaattori* oli mukana heistä kahdentoista listalla.

The Great Dictator (1940)

The physical resemblance between the Tramp and another famous man with a little black mustache was not lost on Chaplin. In his first all-talking picture, he plays both a Jewish barber and his double, Adenoid Hynkel, the absolute ruler of Tomainia. As Hynkel and his henchmen Herring and Garbitsch engineer the persecution of Jews and the invasion of neighboring Osterlich, the amnesiac barber may be the only person innocent enough to stop them. Throughout the film Chaplin powerfully exploits the deflating power of parody, while in the finale he abandons both character and comedy to deliver an impassioned plea for human tolerance. With Paulette Goddard, Reginald Gardiner, Jack Oakie.

- Time Out Los Angeles 16.1.2017

Elokuvan alkuperäinen traileri (ei tekstitystä): <https://www.youtube.com/watch?v=GcsIfFyxhfQ>

Arvosteluja (pääasiassa englanniksi):

https://www.imdb.com/title/tt0032553/externalreviews/?ref_=tt_ov_crv